

“Kuşluk Saatleri”

Nabi AVCI*

Sunuş

Bu eleştiri, bir kitap bütünü içinde şairliği seçen ve kendini şiir (söz) aracılığıyla gerçeklemeye çalışan Ebubekir Eroğlu'nun başlıca iki imaj etrafında açıklanmasını hedef alıyor¹.

Şunu belirtmekte yarar var: Şiir bir seçim sorunudur; hem de insanı bütün varlık şartlarıyla,-en uçtaki saf eylemden, mücerret susuşa kadar bütün varlık şartlarıyla-kavrayan ve mutlaka hesabı verilmesi gereken bir seçim sorunu...

Kişi, şiiri seçerken yalnızca dışa ve nesnele yönelik bir çaba içinde değildir; bu seçimle kendini-ve en çok da kendini-seçmektedir. Bundan böyle söz onun varolma aracıdır; dünyayla-kendi ve kendisiyle-kendi arasında kurduğu iletişim köprüsüdür. Ancak seçim, bağımsız (sadece kendisiyle çevrili) bir seçim değildir. Kendi içinde etkin geçmişi olan, bu geçmişi oluşturan aydınlık, yarı aydınlık veya karanlık bir yığın öncül seçimlerin önünde (ve onların da işe karışmasıyla) yapılan bir seçim.

Eleştirmemizde tutarlı sonuçlara ulaşabilmek için, Ebubekir Eroğlu'nun öncül seçimlerini incelemekte sanırım fayda vardır.

Büyük Doğu'cu musunuz?

*“alnıma buz koyup göğsüme bastırdım
ebedî aşk çalkantısını
insandaki sanat vakiasını
necip fazılda şiirin aksasını
bezm-i ezel vâdinin
insan beyninden taşarak
çizgilere
sese
kelimelere
yayılan hatırasını”*

E. Eroğlu

1 Ebubekir Eroğlu, *Kuşluk Saatleri*, Yenisanat Yayınları, 1974, İstanbul.

* Bu yazı *Gelişme* dergisinin Bahar 1974, 5. sayısında E. ÇAPPAUL müstear adıyla yayımlanmıştır.

Birçok defalar söylenmiş; fakat “gereği düşünülmemiş” bir söz vardır: Büyük Doğu, bir sanat mektebi olduğu kadar, yurdun en buhranlı dönemlerinde bir protesto ideolojisi olarak genç nesillerin, batılılaşma-şahsiyetsizleşme hastalıklarından kurtulmaları için, tarihî-siyasî sorumluluklar da yüklenmiş ve bu sorumlulukların gereğini başarıyla yerine getirmiştir. İşte bu yüzdendir ki Türkiye’de müslüman olmayı seçmek, batılılaşmamayı, şahsiyetçiliği ve tarihî bir hesaplaşmayı seçmektir. Ebubekir Eroğlu gerek daha önce yayımlanmış düzyazılarıyla, gerek şiirin getirdikleriyle, “evet rabbımızsın” (*Kuşluk Saatleri*, S. 44) inancı ve onun sorumluluklarını seçmiştir. *Kuşluk Saatleri*’ni Büyük Doğu’cu ölçülerle irdeleme hakkını bize veren, şairin işte bu seçimidir.

“Biz şiiri imân için bilmişiz.”

Büyük Doğu’da şiir, imân’a nisbetle ikinci seçimdir ve yukarıdaki “için” kelimesiyle apaçık gösterildiği gibi varlığını ona (imân’a) yaslayarak hayat hakkı kazanır. Ancak bu “için” i basit bir sebep-sonuç münasebetine irca etmek, şiiri propaganda olmak kabalığına götürür ki, bu, bizzat Büyük Doğu mektebinin telâkkilerine ters düşer:

“En büyük gizli Allah’tır. Ve şiir üstün mânasıyla sadece Allah’ı arayan bir âlet olduğu için, ister güneşten bahsetsin, ister kertenkeleden, eşya ve hadiseleri kuşatıcı nâmütenâhî ince ve girift nisbetler içinde, Allah’ın hudutsuz sanatındaki sonsuz mimârînin bir kapısından girip bir kapısından çıkmaya memurdur. Böylece şiir, kör düğümlerin en belâlıları arasından süzülerek, daima bulduğu şeyin arkasında kalmaya mahkûm başka bir “bulunacak şey” arar. Şair ise, işte bu soydan “bulunacak şey” lere yol açtığı nisbette sanatkâr; onları çıkmaz sokaklara tıkadığı nisbette de basit bir davalucu olarak kalır.”

(*Poetika*’dan)

Hüzün

Şimdi, yukarıda söylediklerimizin ışığı altında *Kuşluk Saatleri*’ni en belirgin imajlar çevresinde yorumlayabiliriz.

Kanaatimce, şairin kendi kendisiyle kurduğu iletişim köprüsünün birinci ayağı *hüzün*, ikinci ayağı *aşk*’tır. Aslında hüzün ve aşk, Ebubekir Eroğlu’nda öylesine içiçe doğmakta ve gelişmektedir ki, bu iki olguyu birbirinden soyutlamak; ancak eleştiriye yol açabilmek için, metod açısından katlanılması gerekli bir zorunluluk olarak kabul

edilmelidir. Aşk ve hüznün, birinin nerede başladığı, ötekinin nerede bittiği belli olmayan ikiz kardeşlerdir ve asıl birbirlerini doğurmalarıyla güzeldirler:

“sana baktıkça
ağırladığım kendi ateşim.”

(*Kuşluk Saatleri*, s. 10)

İkinci tekil şahıs, bütün eksikliği, yarım kalmışlığı ve ulaşılmamışlığıyla hüznü hazırlamaktadır. Beşerî “sen”, hemen her şairin yakalandığı bir aldanma hastalığıdır. Aldanmadır; çünkü “**ben**” demenin bir başka şeklidir:

“Sen
benim bir başka dilde adımsın.”

Mehmet Ragıp Karcı

Binlerce yıldır şairlerin öve öve bitiremedikleri “**sen**”, belki de bir “reflection” yansıması’dır. Yunan mitolojisindeki Narsisos (Nergis) bu konuda güzel bir örnektir:

“Hepimiz Yunan mitolojisindeki Narsisos’a benzeriz. O sevk kabiliyetinden mahrum bir delikanlıdır. Yankı (aksisadâ) adındaki peri kızı ona âşık olur, fakat yüz bulamadığı için kederinden ölür. Nemesis de delikanlıyı cezalandırmak için ona bir suda aksini gösterir. Narsisos kendisinin sudaki aksine o kadar âşık olur ki, erir, bir çiçek haline gelir. Narsisos (yâni nergis o gündən beri bu çiçeğe verilen isimdir.”²

Böylece hüznün, beşerî “sen” in yetmezliğinde **kendi** yetmezliğine ağlıyor. Yeni şiirimizde bu **yetmezlik sorunu** oldukça önemli bir yer tuttuğundan, daha geniş boyutlarda ele almak gerekir. Yetmezlik, doğrudan doğruya **insan** oluşumuza ilişkindir:

“yaratılmanın bir yoksulluğu da gereklilik”

Cahit Zarifoğlu

Bu yoksulluk, bu yetmezlik yeni şiirimizin önünde bir imkândır. Kendi yoksulluğundan çıkarak kendini “Tanrı’nın önünde yoklayabilen” şiir, kalıcı olmanın ilk adımını atmış olacaktır. Ne var ki, yetmezliğin çevreye “sen” e izafe edilmesi de kaçınılmaz aşamalar gibi görünüyor:

“güzdür
yetmezlikleriyle kararsızlıklarıyla
kapkara bir yeri karatmak kalır içinizde
yüzünde korkulmaz kesin kararlar taşıyanlar için
dinlenmeyi gereksinenler olsa da
kararsızlıklardır beyaz köşelerimi yok eden

2 Fuat Gedik, *Kadını Anlamak Zor, Türk Düşüncesi* - Sayı: 1 - Aralık 1953, s. 25

*git artık gir diyesi gelir insanın
sana elini uzatana”*

(*Kuşluk Saatleri*, s. 76)

Gerek çevre gerek **sen**, gerek diğer **sığınaklar** yerle bir edilmediği sürece **hüzün kaçınılmazdır**.

Aşk

Hüznün bu ebedî ikiz kardeşi *Kuşluk Saatleri*'nde de yerini almış. Bir yanda buruk bir tadla hatırlamalar:

*“kalbimin ilk şekliyle eğlenen
o kadından kalan afsun ki
aşk daha doluydu sebepsiz güzellikte”*

(*Kuşluk Saatleri*, s. 49)

Öte yanda pişmanlıklar:
*“aşka dayanmayı beceren
sesler ve sözlerdi biliyorum
o ki önünde baş eğdim
o ki suçlarımı ona söyledim
gördüm ki uzanıp giden yüreğim
akşama ve sabaha susuyor
ben sözümü güne söyledim
ben kendimi günde eğledim
ben ben olmadım biliyorum
güne ve arzuya boyun eğdim
aşkta eğlendim*

(*Kuşluk Saatleri*, s. 8)

Pişmanlıklar, bir sığınağın çöktüğünü gösteren çatırtılardır:

*“artıp da gücümüz dayanamıyoruz ona üzüldüm
ne sabırsızdı halimiz dinlenmedeki”*

(*Kuşluk Saatleri* s. 33)

Ama bu çatırtı arasında bile bir umut ışığı, bir teselli imkânı aramadan edemiyor:

*“dönsem yine o bakışa
en güzel yeri unutmak dayanır
sen neyi öğütlersin ki ona dayanayım
denizi mi ki tırmanayım
dağı mı ki açılayım*

*günü geçik mektupları çok yurttım
kuşun kurdun sofrasını dağıttım
ele avuca nasıl sığmışsam
oldum olası bu böyle”*

(*Kuşluk Saatleri*, s. 12)

Şu da söylenebilir: Ebubekir Eroğlu'nun şiirinde aşk, nereye gideceği belli bir yolcu gibidir. Kendi sonunu kendinde taşıyan, kendini büyüttükçe büyüten ve sonunda sığınacak bir beden bulamadan kendini hüznün kollarına bırakan beşerce bir aşk kavgası:

*“tut ki bir yalnızım ben
tut da kurtulayım bu soğuk bahçeden
hızla geçti günün arzuları
hızla geçti gecenin dinmeyen anıları
sabır taşıyı ikiye böldüm
geçtim binbir acıdan umuttan”*

(*Kuşluk Saatleri*, s. 13)

Sonuç: Bu şiir nereye gider?

Kuşluk Saatleri, bir bütün olarak, bir umudun doğrulanmasıdır. Çok az da olsa (*Adamın Karısı ve Adam* gibi) gereksiz fantezileri kendi içinde tasfiye edebilirse;-ki şiir bütününe hakim olan güç buna muktedirdir-, bu şiir bize yeni imkânlar getirecektir. Okudukça göreceksiniz ki, daha şimdiden Türk Şiiri'nin önüne birçok imkânlar çıkarmıştır. Bu imkânların da doğrulanacağından hiç kuşkunuz olmasın.